

Liito-orava

Akaan Toijalan Lentilän alueella
2024

Lasse Kosonen
Tmi Luonto-Lasse

1. Yleistä

Viimeisin arvio liito-oravien populaatiokoosta Suomessa on vuodelta 2006. Silloin määräksi arvioitiin 143 000 naarasta. Arvioon sisältyy huomattavan paljon epävarmuutta, sillä tarkan yksilömäärän arviointi on vaikeaa. Liito-orava (*Pteromys volans*) ei esiinny EU:n alueella runsaana muualla kuin Suomessa. Tästä syystä se on erityisen tarkkailun kohteena Suomen alueella. Lapista se puuttuu.

Kuva 1. Haaparyhmä täydennysalueen käytöstä poistetulla rata-alueella. Tunnusomaisen keltaiset haavankeltajäkälät (*Xanthoria parietina*) kirjavoivat runkoja.

2. Liito-orava lainsäädännössä

Liito-orava on Suomessa luonnonsuojelulailla rauhoitettu. Sitä ei saa tappaa, ottaa elätiksi tai häiritä sen pesiessä, eikä kuolleita yksilöitä saa säilyttää ilman viranomaisten lupaa. Laji kuuluu Suomen kansainvälisiin vastuulajeihin eli Suomella on kansainvälinen vastuu sen säilyttämisestä.

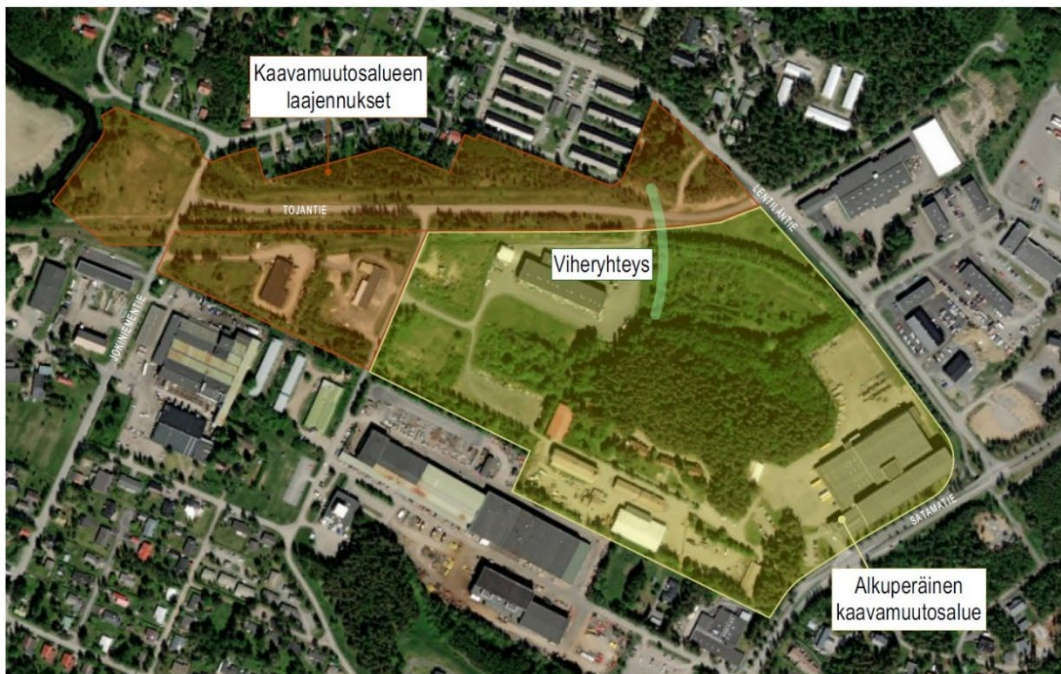
Liito-orava kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin tiukasti suojeltujen lajien IV (a) -listalle, jonne luetteloitujen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Sen seurauksena liito-oravan asuttamilla paikoilla täytyy suorittaa erityistoimenpiteitä, kun metsää suunnitellaan kaadettavaksi tai maisemaa muuten muutettavaksi. Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön asettaman työryhmän vuonna 2004 laatimien ohjeiden mukaan uudistushakkuissa on liito-oravan pesäpuun ympärille jätettävä hakkaamatta vähintään 10–15 metrin alue. Liito-oravalle on myös varmistettava kulkuyhteys puuryhmästä läheisiin metsiin esimerkiksi jättämällä hakkuuaukealle puista riittävän tiheä rivi.

3. Työn käynnistäminen ja selvitysalue

Sain Akaan kaupungin kaavoitusosastolta (Kaavoitus ja maankäyttö/Niina Järvinen) huhtikuun alkupuolella tehtäväkseni inventoida liito-oravien nykytilanne ja esiintymismahdollisuudet Akaan Toijalan Lentilän alueelta (kartta 1.).

Alkuperäisen rajauksen mukaiselle alueelle (kartassa alkuperäinen kaavamuutosalue) on teetetty liito-oravaselvitys (Rintamäki 2022), suppeammalta alueelta (pinta-ala neljä hehtaaria). Tällöin selvitysalueella ei havaittu liito-oravasta merkkiäkään. Nyt ilmeni tarve tehdä selvitys myös laajennusalueen osalta (kartassa kaavamuutosalueen laajennukset) ja tarkistaa mahdollinen liito-oravatilanne myös alkuperäiseltä suunnittelualueelta, jonka keskiosan havumetsäisen mäen pohjoisreunalla kasvoi runsaasti järeitä ja hyväkasvuisia haapoja. Lisäksi tulee tehdä arvio alkuperäisen kaavamuutosalueen ja laajennuksen välisistä viheryhteisistä (kartassa nuoli: viheryhteys).

Raportin valokuvat ovat Joni Raivion. Tästä hänelle lämpimät kiitokset.

Aluerajaus (A4)

Akaan kaupunki
Kaavoitus
Alvnetie 4 Akaa 37800
21.2.2024
1:5000

Niina Järvinen YKS-711 (FISE)
Elina Stüber-Asikainen

Kartta 1. Liito-oravan selvitysalue Akaan Toijalan Lentilän alueella.

4. Kevään tarkkailu – selvityksen menetelmät

Kävin selvitysalueella 24.4.2024 ja liikuin alueella 12. 00–16.00. Kävin sekä vuonna 2022 inventoidut alueet että täydennysalueen aikaisemman alueen länsi- ja pohjoispuolella.

Erityisesti tarkkailin isoja haapoja tai haaparyhmiä, mutta kiinnitin myös huomiota isoihin kuusiin, raitoihin ja pienissä määrin koivuihin. Mäntyjen alustoja tarkkailin vain hyvin pinta-puolisesti, koska männyllä ei ole liito-oravalle ei ole merkitystä ruokailu- tai lisääntymis-puuna. Se voi toki käyttää mäntyä siirtymäpuuna alueelta toiselle, mutta niinpä se voi käyttää mitä hyvänsä sopivaa puuta tai vaikka puhelinpylvästä.

Pienet, riisinjyvän kokoiset papanat on helppo tunnistaa sinapinkeltaisesta väristään, joita on usein ”kasapäin” liito-oravien suosimien puiden alla. Kokenut liito-oravakartoittaja voi huomata puiden rungoilla myös tummia virtsajälkiä. Parasta havainnointiaikaa on loppupalvi-loppukevät. Myöhemmin papanat hukkuvat kasvillisuuteen ja niiden värikin muuttuu ruskeaksi- harmaaksi ja nopeammin hajoavaksi kesän ja syksyn sateissa. Tällöin niitä on vaikea havaita.

Kuusien ja haapojen alustoja tarkkailin kiinteämmin, ja tarkkailin myös näiden puiden ro-soista kuoren pintaa, johon usein takertuu liito-oravan papanoita ainakin yksitellen. Lisäksi puista yritettiin löytää mm. kiikarin avulla mahdollisia pesäkoloja ja oravanpesiä, joita liito-oravat voivat myös käyttää lisääntymiseen. Oravia (*Sciurus vulgaris*) alueella oli jäljistä päätellen (ruokailujätteet, jalan jäljet) kohtalaisesti. Suoria näköhavaintoja en oravasta tehnyt.

Käytössäni oli GPS (Garmin Montana 750i), jonka avulla kirjattiin muistiin haapojen esiintymispisteet sekä tehokas, huippuluokan kiikari (Leica 10 x 42). Valokuvia otettiin biotoopista ja maisemasta.

Kuva 2. Vasemmalla Tojatien pohjoispuolen nuorta kuusikkoa täydennysalueella, oikealla havupuuvaltainen mäki alkuperäisellä kaavamuutosalueella.

5. Tulokset

Liikkeelle lähdettiin Elematicin ympäristöstä, joka kuului selvitysalueeseen jo v. 2022. Elematic Oyj on yritys, joka kuuluu maailman johtaviin elementtikoneiden valmistajiin. Yrityksen kaakkoispuolella oli havumetsäinen yhtenäinen mäki, jonka luoteispuolella oli isoja haapoja, yhteensä 25 kpl. Näistä katsoin yhdeksän haavan ja yhden raidan alustat, tulokset. Paikkaan tarkasteltiin laajemmin 30.4., jolloin laskettiin mäen pohjoispuoliset haavat (ks. kartta 2.), joita olikin runsaasti, ainakin pari sataa. Ympärysmitta (rym) mitattiin 29 haavalta. Isoimmat haavat olivat läpimitaltaan kookkaita, rym-mitta oli suurimmalla haavalla 172 cm. Muuten mäki oli havumetsäinen, valtaosaksi iäkstä kuusikkoa, mutta aivan mäen päällä oli laaja männikkö. Mäki oli pohjoisrinteeltään melko kivikkoinen. Myös lahoa kuusikkoa, sekä pystyettä maapuuna oli jonkin verran. Alueen pohjoispuolella oli pajuttunutta, kosteapohjaista niittyä, jossa ei ole liito-oravalle suotuista elinympäristöä.

Kuva 3. Lahoavaa maapuuta alkuperäisen kaavamuutosalueen havupuuvaltaisella mäellä.

Kuva 4. Käytöstä poistuneen radan varrelle oli kasvanut jo nuorta lehtipuuvältaista vesaikkoa, myös haapoja.

Tästä siirryttiin täydennysalueelle Tojantien eteläpuolelle käytöstä poistettuun junaradan varteeseen, jossa oli myös kohtalaisesti haapoja, yksittäin ja ryhminä. Haavat merkittiin kartalle. Liito-oravan papanoita tai muitakaan merkkejä liito-oravista ei havaittu. Radan varsi haapapuustostaan huolimatta oli melko avointa aluetta, mutta voinee soimia siirtymäreittinä. Osa haavoista oli nuoria, enkä huomannut myöskään vanhemmissa haavoissa koloja, saati oravanpesiä. Tarkistin joka tapauksessa 10 haapaa ja 12 kuusta. Mainittakoon myös, että alueella havaittiin myös nykyisin erittäin uhanalaisena (EN) pidetty hömötiainen (*Poecile montanus*).

Läntisin alue oli varsin vähäpuustoista aluetta ja siitä oli osa niittyä, jossa kasvoi harvakseltaan nuoria mäntyjä. En pitänyt sitä erityisen soveliaana liito-oravalle, vaikka vähäinen lehtipuusto – osaksi tiheä koivuviita ja pajukko - saattaa tarjota tilapäisen siirtymäreitin.

Tojakadun pohjoispuoli oli suurimmaksi osaksi havupuustoista aluetta, länsipuoli kuusikkoa (sekapuustona mäntyä ja harvakseltaan koivua). Tarkistin kaksi haapaa ja kolme kuusta. Alueen itäpää vaihtui nuoresta kuusikosta puhtaaseen männikköön. Tämäkin alue soveltuu lähinnä siirtymäreitiksi.

Liito-oravista ei havaittu alueella minkäänlaista merkkiä, mikä tulos vastaa myös Rintamäen (2022) tekemän selvityksen tilannetta.

Kartta 2. Haapaesiintymien sijainti alueella, inventointipäivät: keltaiset pisteet 24.4. ja punaiset pisteet 30.4.2024.

6. Suositus

Vaikka liito-oravasta ei havaittu papanan papanaa eikä mahdollisia kolopuita, Elemenacin kaakkoispuolen ikääntyvällä kuusikkomäellä merkitystä paitsi virkistysalueena (polkuuntumista, jalanjälkiä), myös liito-oravan teoreettisena oleskelualueena ja myös siksi syytä jättää virkistysalueeksi. Mäen pohjoisrinteen runsas haapamääräkin tekee alueen liito-oravalle otolliseksi, vaikka esim. pesäkoloja tai vanhoja oravanpesiä ei havaittukaan. Karttaan merkitty viheryhteys on myös syytä säilyttää leviämismahdollisuuksien varmistamiseksi. Täydennysalueella ei ollut liito-oravien kannalta erityisen otollisia alueita, vaikka siirtymisreitteinä esim. radan varrella tai Tojantien pohjoispuolella olevalla havumetsäisellä alueella voi olla mahdollisuuksia.

7. Kirjallisuus

Rintamäki, P. 2024: Akaan liito-oravaselvitys 2022. – Raportti, 45 ss. – Akaan kaupunki.

Kansikuva: *Suuri haapa alkuperäisen kaavamuutosalueen havupuuvaltaisen mäen pohjoisreunalla. Kuvassa inventoija mittaa halausotteella puun paksuutta. Kuva: Joni Raivio*